

Katedra filozofie a společenských věd

Posudek oponenta bakalářské práce

Autor práce: Jakub Dyntar

Název práce: Analýza uplatnitelnosti absolventů bakalářského a magisterského studia oboru Filozofie a společenské vědy

Obor studia: Filozofie a společenské vědy

Autor posudku: Mgr. et Mgr. Iva Svačinová, Ph.D.

Vedoucí práce: doc. Mgr. Ján Bunčák, CSc.

1. Shrnutí a hodnocení obsahové stránky práce:

Předkládaná práce má extrémně zajímavé téma. Co se týče struktury, je text rozdělen na teoretickou a praktickou část, teoretická část je věnována trhu práce a profilu absolventa filozofie, praktická část představuje vlastní výzkum. Text se mi zdá vhodně strukturovaný, je nicméně problematický s ohledem na svůj obsah. Dovolím si několik kritických poznámek nejprve k **cíli práce**, následně k jejímu **teoretickému ukotvení, metodologii výzkumu** a jeho **realizaci**.

(a) Cíl práce

Cíl práce je roztržštěný. Autor zmiňuje cíl(e) své práce na několika místech textu:

Cílem práce je zjistit, kde se absolventi uplatňují, jaké pozice obsazují a také jakých dosahují výdělků. (s. 5 – anotace)

Firmy dělají průzkumy zákaznické spokojenosti, aby věděly, jak udržet zákazníky spokojené, případně aby mohly svou energii soustředit na ty správné věci a zvýšit konkurenční výhodu. Svou práci chci přispět k něčemu podobnému. Zjištění spokojenosti absolventů alias zákazníků univerzity s jejich získanými znalostmi a dovednostmi v pracovní kariéře. (s. 12 – cíle práce)

Hlavním cílem mé práce bylo zjistit, kde se kariéerně uplatňují absolventi filozofie a zda jsou rozdíly mezi absolventy bakalářského a magisterského studia. (s. 70 - závěr)

Cílem práce je zjistit, zda zlepšuje absolvování vysokoškolského studia filozofie postavení na trhu práce. (s. 77 – dotazník)

Práce obsahuje kapitolu 1 Cíle práce. Ta je ale spíše jakýmsi neformálním před-seznamem konkrétních otázek, z nichž některé jsou následně zahrnuty do výzkumných otázek, nikoliv formulací cíle práce.

Bylo by vhodné, aby byl v úvodu explicitně definován cíl práce, a z něj např. vyvozeny konkrétní podcíle (směřující k naplnění hlavního cíle/cílů). Aktuálně vyžaduje určité čtenářské úsilí zjistit, čeho vlastně se autor pokouší dosáhnout a zda jeho práce k tomuto cíli směřuje.

Vyvozuji, že autor průběžně chápe jako své cíle (a) deskripci, tj. popis profilu absolventa (zjištění pozic obsazovaných absolventy, jejich výdělků, rozdílů mezi absolventy různého stupně studia, postavení na trhu práce, spokojenost), a (b) doporučení, tj. jeho práce má zajistit zpětnou vazbu pro poskytovatele (univerzitu). Cíle nejsou přímo teoreticky propojeny. Deskriptivního cíle je v práci dosaženo, nicméně, autor zůstává u pouhé prezentace odpovědí z dotazníků, nezkoumá hlubší vztahy mezi nimi, doporučení jsou v práci rovněž předložena, ovšem podobně zůstávají spíše na povrchní úrovni, vycházejí pouze z parafráze několika výpovědí o subjektivní zkušenosti absolventů, a nejsou vedena zdůvodněnými kritérii.

(b) Teoretické zakotvení práce

Autor volí téma z pomezí sociologie/ekonomie/marketingu. Je zřejmé, že taková volba je vzhledem ke skladbě kurzů bakalářského studia oboru Filozofie a společenské vědy spojena s nižší možností osvojit si teoretické zázemí pro práci, než by tomu bylo s volbou tradičního filozofického tématu. Nicméně, v takovém případě předpokládám, že autor vyvine adekvátní úsilí, aby se s teoretickým zázemím obeznámil.

Z textu je nicméně patrná absence hlubší znalosti dané problematiky. V kapitole 2 zaměřené na trh práce nabízí autor pouze stručné rozlišení mezi centrálním a periferním sektorem (ač mi není zcela jasné, k čemu právě toto rozlišení vzhledem k tématu potřebuje), věnuje se vývoji křivky zaměstnanosti a křivky růstu mezd, stručně naznačuje charakter pracovního trhu v roce 2019 (ani zde mi není jasné, proč je tato kapitola zařazena, vzhledem k tomu, že v práci se chce zaměřit na absolventy oboru minulých 10 let).

Zdá se mi, že ohledem na specifičnost tématu by bylo žádoucí jít hlouběji: čekala bych rozbor pojmů uplatnitelnost/zaměstnatelnost, vztahu mezi trhem práce a vzdělaností a analýzu pracovního trhu pro zkoumaný segment a zkoumané období - tj. vzhledem k tomu, že jde právě o absolventy VŠ humanitního směru. To zde chybí. Podobně v kapitole 3 Studium filozofie, bych čekala fundovanější analýzu kompetencí absolventa právě oboru filozofie a vyvození očekávání ohledně jeho potenciálních kvalit a motivací, které jej odlišují od jiných absolventů, a z nich plynoucích očekávaných oblastech uplatnění. Autor zůstává u ocitování obecného profilu absolventa z webu katedry bez vlastní systematizace nebo komentáře.

Teoretická část práce by měla představovat teoretické a pojmové zázemí a být zdrojem pro vyvození výzkumných otázek (v případě deskriptivní práce) nebo hypotéz pro praktickou část práce. Zde v teoretické části postrádám teoretické uchopení problémů, které jsou předmětem výzkumného šetření: očekávání o vlivu zahraničních pobytů na uplatnitelnost, vztah mezi typem získaného titulu a pozicí, očekávání ohledně zaměstnaneckého poměru/podnikání absolventů. Mám dojem, že autor při formulaci výzkumných otázek teoretické zázemí vlastně nevyužívá, a vychází spíše z vlastního intuitivního uchopení toho, co všechno by k tématu uplatnitelnosti mohlo patřit.

(c) Metodologie výzkumu

Nejprve, reálná metoda provedeného výzkumu neodpovídá tomu, jak je představena v kapitole 4.1 Metodologie. Autor totiž oproti tomu, co v kapitole tvrdí, ve vlastním textu neformuluje obecnou teorii, netvoří ani neověřuje hypotézy.

Autor stanovuje 8 výzkumných otázek, které se pokouší zodpovědět pomocí dotazníkového šetření. Zajímají jej (1) výše příjmů absolventů bc./mgr. studia, (2) vliv pracovních zkušeností během studia na výši příjmů, (3) vliv absolvování Erasmu na úspěšnost na trhu práce, (4) podíl zaměstnanců/podnikatelů mezi absolventy, (5) vliv získaného titulu na získání zaměstnání, (6) využití získaných dovedností v praxi, (7) vývoj příjmů absolventů v čase, (8) hodnocení studia. Jak již bylo naznačeno výše, u některých otázek (2, 3, 4, 5, 7) není přímá vazba na teorii představenou v první části práce, s tím souvisí i to, že zároveň není zřejmé, co je pro autora ve výzkumu vlastně hlavní zkoumanou proměnnou, která nás u absolventů vzhledem k jejich úspěšnému uplatnění zajímá (je to výše jejich mzdy, fakt, že jsou (někde) zaměstnání, to, že pracují „v oboru“, že jsou se svou pozicí spokojeni? Jak spolu tyto aspekty teoreticky souvisí?)

Autor v práci nepředkládá analýzu (jak naznačuje název práce), ale pouhou deskripci, která je na úrovni pouhé prezentace zjištěných odpovědí na jednotlivé otázky. Autor (až na výjimky: bc./mgr. – výše příjmů, pracovní zkušenosti během studia – výše příjmů) nezkoumá vztahy mezi jednotlivými odpověďmi, ač se mi zdá, že to zodpovězení některých výzkumných otázek (3, 5) vyžaduje.

(d) Realizace výzkumu

Nejprve – zaslouží si určitě ocenění, že se autor rozhodl zrealizovat vlastní výzkum. Jeho provedení má nicméně své problémy. Autor realizoval vlastní dotazníkové šetření. Z potenciálního množství 198 absolventů se mu podařilo získat 17 vyplněných dotazníků, to znamená, že získal data od přibližně 8% absolventů. (V textu není uvedeno, kolik absolventů se autorovi skutečně podařilo oslovit.) Validitu předložených výsledků bohužel snižuje nízký počet získaných dotazníků a fakt, že sběr proběhl metodou pohodlného vzorkování (convenience sampling), které nevede k ustanovení reprezentativního vzorku, a neumožňuje tedy zobecnování o populaci. V případě tak malé odezvy by myslím stálo za zvážení, zda tu nejsou ještě další možné způsoby rozšíření vzorku oslovených respondentů (kontaktování FB skupin absolventů, masivnější oslovení přátel absolventů, kteří studují vyšší ročníky?), resp. zda není na místě změna výzkumného paradigmatu (např. směrem ke kvalitativnímu výzkumu).

Dotazník

Chápu, že se jedná zřejmě o první dotazníkové šetření, který autor realizuje. Dovolím si několik postřehů k formulaci dotazníku:

- U některých otázek není zřejmé, proč autor vzhledem k formulovaným výzkumným otázkám potřebuje znát odpověď (př. otázka 30 typ domácnosti, v níž absolvent žije; 25, 26 délka cesty do práce; 27 město bydliště).
- U některých otázek mi není jasné, jak přispívají k zodpovězení výzkumných otázek práce (př. otázky 16, 17 ne/standardnost pracovního vztahu a důvod pro něj).
- U otázek, v nichž respondenti vybírají z několika možností (př. otázka 10 důvody pro volbu studia), by bylo vhodné přidat možnost „jiné“, aby měl respondent větší manévrovací prostor v případě, že dané možnosti zcela nevystihují jeho zkušenost.
- Výši výdělku je v tomto typu výzkumu vhodnější zjišťovat jako hrubou mzdu.
- Některé otázky by bylo žádoucí doplnit příkladem, aby respondenti jasnější představu o jejich obsahu (př. otázka 3 praxe během studia).

Analýza

Data získaná v dotazníkovém šetření jsou v práci představeny na úrovni pouhé parafráze výsledků, tak jak je vygeneruje formulář Google Forms (tj. procentuální rozložení odpovědí v populaci, seznam odpovědí). Autor prakticky nepředvádí žádné dovednosti, co se týče kvantitativní analýzy dat.

Prezentace výsledků

Prezentace zjištění šetření je poněkud nepřehledná. Předpokládala bych, že praktická část práce bude formulována vzhledem k zodpovězení osmi výzkumných otázek. Není tudíž třeba věnovat se prezentaci výsledků každé jednotlivé otázky dotazníku (a kapitola 5 Výsledky, která tyto výsledky obsáhle parafrázuje, se mi zdá nadbytečná). Spíše by bylo vhodnější přestrukturování – tak, jak je tomu v sekci 6, traktovat kapitolu vzhledem k jednotlivým výzkumným otázkám, uvést, které konkrétní otázky dotazníku míří na zodpovězení výzkumných otázek, jaké jsou zjištěné výsledky a jaké závěry z těchto výsledků můžeme vyvozovat pro zodpovězení výzkumné otázky. Tzn. bylo by žádoucí provést jakousi fúzi kapitol 5 a 6.

2. Hodnocení formální stránky práce:

Práci by prospělo znovu-pročtení nebo stylistická korektura. Text v aktuální podobě trpí řadou stylistických neobratností.

3. Hodnocení práce se zdroji:

Autor pracuje s 27 zdroji (3 jsou anglické). Volba odborných zdrojů je relevantní, nezdá se mi ale, že by autor jejich obsah dokázal v teoretické části práce dostatečně vytěžit. Myslím, že textu by obecně prospělo, kdyby autor prostudoval i texty (např. řadu již existujících bc. a mgr. prací) věnující se analýze uplatnitelnosti absolventů VŠ různého typu. Myslím, že by mu to dodalo rozhled o tom, jak propojit teoretickou a praktickou část práce, případně inspiraci pro vlastní strukturaci a realizaci dotazníkového šetření.

4. Otázky k diskuzi při obhajobě:

- Co chápete pojmem uplatnitelnost? Jak tento pojem souvisí se zaměstnáním, sektorem, konkrétní pozicí, výší mzdy?
- Jaký je teoreticky očekávatelný vztah mezi vzděláním, absolvováním zahraničního pobytu, prací při studiu a následným zaměstnáním?
- Jak byste charakterizoval situaci na pracovním trhu a jeho rizika pro absolventy humanitních oborů VŠ v posledních deseti letech? Jsou zde nějaká specifika, která můžeme očekávat konkrétně pro absolventy filozofie?
- Jaké kompetence (na úrovni znalostí, dovedností) mají filozofové? Z čeho to můžeme vyvozovat? Kde je relevantní očekávat jejich uplatnění?
- Dokázal byste navrhnout nějaké způsoby, jimiž by bylo možné získat vyšší množství respondentů pro Váš výzkum?
- Výzkumné otázky 2, 3, 5 naznačují, že budete zkoumat vztah mezi dvěma proměnnými. Jak byste v analýze postupoval pro jejich zodpovězení?

5. Hodnocení práce známkou: E

6. Výsledné hodnocení práce:

Oceňuji, že autor si zvolil aktuální a zajímavé téma a troufl si zrealizovat vlastní výzkum. Bohužel, zpracování tématu je příliš povrchní na teoretické úrovni (chybí relevantní teoretizace témat, jichž se výzkum dotýká), a na úrovni výzkumu jsou výsledky slabé z metodologických důvodů (malý vzorek) i výsledné analýzy. Navrhuji hodnotit práci stupněm E.

17. 8. 2020, Hradec Králové

Datum a místo

Podpis autora